

Semestr: jarní

Předmět: **Evoluce člověka**

Vyučující: doc. RNDr. Eva Drozdová, Ph.D.

1. Úvod do paleoantropologie.

Co je paleoantropologie, historie fosilních nálezů člověka ve světě a u nás, teorie vzniku člověka. Zařazení člověka zoologického systému. Paleolitické nálezy kosterních pozůstatků v ČR.

2. Základy taxonomie.

Kladistika, fenetika, evoluční taxonomie. Taxony, Linnéův hierarchický systém. Vědecké názvy. Definice druhu. Morfospecies, chronospecies, paleospecies. Homologie (synapomorfni, symplesiomorfni a autapomorfni znaky), konvergence, homoplasie. Morfoklina. Monofyletické, polyfyletické a parafyletické taxony.

3. Datovací metody.

Relativní datování: geochronologické metody, geostratigrafie, biostratigrafie, absolutní datování, fyzikálně chemické metody Radioaktivní uhlík C14, Kalcium Ca41, Berylium 10 Be10, Uran thoriová metoda, Draslík /argon, termoluminiscence, Elektrosponová rezonance, Paleomagnetické datování, Metoda racemizace aminokyselin, Datování kostí na základě obsahu fluoru, uranu a dusíku, Metoda hydratace obsidiánu
Paleoekologie, tafonomie.

4. Miocenní homioidi

Paleocenní primáti (rody Purgatorius, Altiatlasius, Plesiadapis), klimatická a geologická situace v paleocénu. Eocenní primáti (čeledi Omomyidae a Adapidae). Oligocenní primáti (podřády Parapithecoidea a Propliopithecoidea tzv. fayumští primáti). Miocenní primáti (nadčeledi Prokonzuloidea, Hominoidea, čeleď Hominidae, podčeleď Homininae), klimatická a geologická situace v miocénu. Původ moderních hominidů, úvahy o jejich předku.

5. a 6. rody Ardipithecus a Australopithecus I a II

Charakteristika podčeledi Homininae. Jiho (Taung, Swartkrans, Makapanova jeskyně, Kromdraai, Sterkfontein) a východoafrická naleziště (Olduwaiská rokle, Laetoli, jezero Turkana, jezero Baringo, Afar, Hadar a řeka Omo). Charakteristika významnějších nálezů. Paleoekologické podmínky. Charakteristické anatomické a morfologické znaky australopitéků a ardipitéka. Jednotlivé druhy (A. anamensis, afarensis, africanus, bahlerghazali, garhi, sediba, robustus, boisei, aethiopicus, Ardipithecus ramidus). Materiální kultura a teorie. Výživa hominidů. Původ hominidů. Předkové rodu Homo – teorie.

7. Homo habilis

První příslušník rodu Homo. Chronologické zařazení. Základní morfologická a anatomická charakteristika rodu. Místo H. habilis v evoluci člověka. H. rudolfensis. Přehled významných nalezišť a nálezů. Materiální kultura. Paleoekologie.

8. Skupina Homo erectus

Chronologické zařazení. Základní morfologická a anatomická charakteristika rodu. H. ergaster. Místo H. erectus v evoluci člověka. H. heidelbergensis. H. ancestor. H. georgicus. Přehled významných nalezišť a nálezů. Materiální kultura. Paleoekologie. Dva modely vzniku a rozšíření H. sapiens (multiregionální a Noemovy archy).

9. Homo sapiens neanderthalensis

Poddruh Homo sapiens nebo samostatný druh Homo neanderthalensis. Časové zařazení výskytu. Významná naleziště v Evropě a mimo Evropu. Na území ČR. Anatomická charakteristika neandertálců. Genetické výzkumy neandertálské populace. Paleoekologie. Materiální kultura. Duševní kultura, rituály, pohřby apod. Role neandertálců ve vývojovém schématu moderního člověka presapientní hypotéza, preneandertálská hypotéza a hypotéza neandertálské fáze vývoje.

10. Homo sapiens sapiens ve stř. paleolitu a ml. paleolitu

Kromagnonský člověk. Charakteristika našeho druhu H. sapiens sapiens. Naleziště u nás i v cizině. Osídlení a nálezy v Americe a v Austrálii. Paleoekologie, materiální kultura.

Zkouška: ústní pohovor

Literatura: všechny učebnice paleoantropologie.

Např.:

Poitier F.E., Stini W. A, Wreden K.B. 1990: In search of Ourseves. Prentice Hall. New Jersey.

Stein P.L., Rowe B.M 1995: Physical anthropology, the core. McGraw-Hill, New York.

Jurmain R., Nelson H., Turnbauch W.A. 1987: Understanding physical anthropology and archeology. West publishing company. St. Paul, New York.

Boaz N.T., Almquist A.J. 1997: Biological anthropology. A synthetic approach to human evolution. Prentice Hall. New Jersey.

Thurzo M. 1998: Evolúcia človeka. Univerzita Komenského. Bratislava

Vančata V. 2003: Paleoantropologie – přehled fylogeneze člověka a jeho předků. Skriptum. Nadace Universitas Masarykiana. Brno.

Henke W., Tattersall I. (eds.) 2007: Handbook of Paleoanthropology. Springer. Berlin, Heidelberg, New York.